

Kravspecifikation över Databas för barnhjälpmedel.

Innehåll

1. Inledning	1
2. Struktur i databasen	2
3. Klassificering	2
4. Sökordlista	3
5. Information om hjälpmedlen	4
6. Sökvägar	10
7. Användargränssnitt	13
8. Tillgänglighet	14

1. Inledning

Detta dokument beskriver hur en databas, innehållande information om hjälpmedel för barn med rörelsehinder, bör utformas för att fungera bra utifrån brukarens perspektiv. Brukaren är i detta fall föräldrar till barn med rörelsehinder. Även personal som arbetar med dessa barn har stor nytta av databasen.

Ett av projektets tre mål var att: *"I samverkan med Handikappinstitutet utarbeta en struktur för den information som bl.a. företag ska lägga in om barnhjälpmedel i Handikappinstitutets databas"*.

Kravspecifikationen är framtagen i samarbete med föräldrar till barn med rörelsehinder, med eller utan ytterligare funktionsnedsättningar, samt personal som arbetar med dessa barn. Fullständig referenslista se bilaga 4.

Slutrapport, Bilaga 1

2. Struktur i databasen

Med struktur menar vi:

- System för klassificering av hjälpmedel (se punkt 3).
- Vilken information som ska finnas om hjälpmedlen (se punkt 5)
- Sökvägar d.v.s. vilken information ska vara sökbar och hur sökning ska gå till (se punkt 6).
- Användargränssnitt d.v.s. hur informationen i databasen ska presenteras för användaren (se punkt 7).

3. Klassificering

För klassificering finns det redan ett system. Standarden heter "ISO 9999, Technical aids for disabled persons – Classification". Det är en internationell standard från 1992.

Några av klassificeringens viktigaste ändamål är:

- Att fastställa en enhetlig klassificering/gruppering av hjälpmedel för att underlätta sökning och urval av information om hjälpmedel.
- Att fastställa enhetlig terminologi att användas i produktinformationer, bruksanvisningar, föreskrifter, juridiska dokument, översikter, listor och kataloger.
- Att utgöra underlag vid utveckling av exempelvis lagerhanteringssystem.
- Att utgöra underlag för framtagning av statistik med varierande detaljeringsnivå.

Klassificeringen är till för bl.a. brukare och den "bör baseras på en, ur brukarens horisont och användning av hjälpmedlet, funktionell indelning". Inget nämns dock i standarden att barn har andra behov än vuxna när det gäller hjälpmedel.

Systemet består av följande nivåer.

- Produktområde (t.ex. 12 Förflyttning)
- Produktgrupp (t.ex. 12 21 Rullstolar)
- Produktundergrupp (t.ex. 12 21 06 Manuella bakhjulsdrivna rullstolar)

Slutrapport, Bilaga 1

Dessutom finns ett förslag till en förfining genom att tillföra ytterligare en nivå i systemet. Denna nivå är ännu inte en del av standarden med den finns med i den internationella databasen HANDYNET.

Där finns t.ex. undernivån *"12 21 06 7 Manuella bakhjulsdrivna rullstolar för barn"*.

Eftersom standarden idag inte omfattar denna nivå så känner vi inte till om begreppet "barn" finns definierat. Det är inte heller helt klart att klassificeringssystemet bör innehålla uppgifter om det passar ett barn eller inte. Bättre vore att ange för vilket **fysiskt mått och vikt** på brukaren hjälpmedlet passar. För vissa hjälpmedel, t.ex. begåvningsstödjande hjälpmedel, kan det vara befogat att ange för vilken utvecklingsålder hjälpmedlet är lämpligt. Skulle alla dessa uppgifter in i klassificeringssystemet skulle detta bli orimligt stort.

Även om ISO-standarderna inte idag är utformade med tanke på barnhjälpmedel bör de tillämpas i en databas för hjälpmedel till barn eftersom fördelarna uppväger nackdelarna.

4. Sökordlista

Projektet har tagit del av den sökordlista som ingår i standarden ISO 9999 samt den lista med "Generiska namn" som är beskriven för databasen HANDYNET. I listorna finns upptaget dels de rubriker som ingår i klassificeringssystemet, dels andra benämningar för samma produkt med hänvisning till motsvarande benämning i klassificeringssystemet.

Projektet fick uppgiften att se över dessa listor och komma med förslag på namn som saknas i listorna. Eftersom listorna är *mycket* omfattande har projektet bara gjort vissa stickprov för att se om vi kan hitta några brister med sökordlistan. Generellt sett ser det bra ut.

Det som framkom var att för vissa produkter kan det vara svårt med gränsdragningen. T.ex. hur klassar man en elbil som ser ut som en Gocart? Ska den tillhöra 12 27 21 *"Motordrivna fordon som manövreras av användaren"* eller 12 21 24 *"Eldrivna rullstolar med manuell styrning? Vad är ett fordon och vad är inte ett fordon? Är en bensindriven gocart ett fordon, men inte en eldriven gocart? Hur klassas en stårullstol? Är det ett förflyttningshjälpmedel eller ett ståstöd? Om klassificeringssystemet är svårt att tolka finns det en risk att brukaren av databasen inte finner de hjälpmedel han/hon söker! Se även bilaga 2, Viktiga Produktgrupper.*

Slutrapport, Bilaga 1

5. Information om hjälpmedlen

Informationen om hjälpmedlen kan indelas i "Övergripande information", "Generell information för produkt-/hjälpmedelsgruppen" samt "Specifik information om produkten/hjälpmedlet". Nedan beskrivs vad som bör finnas med under respektive rubrik.

5.1 Övergripande information

Följande informationsslag bör finnas med.

Generella regler

Vilka regelverk finns inom EU, Handikappinstitutet, SUB respektive Hjälpmedelsförsörjningen inom Landstingen vad avser godkännande och test av hjälpmedel?

Ordinationsgång / Ordinationsansvar

Beskrivet från ordination till levererat hjälpmedel. Vem ansvarar för vad?

Hjälpmedelsförsörjningen i Sverige

Organisation, tillsynsmyndighet, beslutanderätt m.m.

Försäkringsvillkor

Vilka allmänna försäkringsvillkor gäller för hjälpmedel?

Säkerhet

Vilka allmänna EU-krav finns för hjälpmedel?
Vad bör man vara speciellt uppmärksam på?

Egenavgifter / hyra

Vad gäller allmänt i respektive län?

Återlämning

Återställning av bostad efter demontering av hjälpmedel

Slutrapport, Bilaga 1

Ägandeförhållande

Vem som äger hjälpmedlet?

Reparation, underhåll, driftskostnad

5.2 Generell information för produkt-/hjälpmedelsgruppen

Följande informationsslag bör finnas med.

Barns utveckling vid användande av hjälpmedel

Information om eller hänvisning till beskrivning om hur ett barns utveckling kan påverkas fysiskt, emotionellt, socialt och intellektuellt av att använda hjälpmedlet ingående i produktgruppen. När det gäller förflyttningshjälpmedel skulle texten kunna ta upp "Vad innebär självständig förflyttning för barnets utveckling?"

Om databasen görs tillgänglig via Internet kan dessa hänvisningar i vissa fall göras i form av länkar till andra hemsidor där informationen finns.

Både "experter", forskare, brukare och föräldrars syn bör vara representerad.

Ordinationskriterier

I vilka län kan hjälpmedelstypen i fråga ordinerars? Vilka kriterier gäller för personen vad avser typ av funktionsnedsättning? T.ex. kan en dator ordinerars till en person som saknar förmåga att använda en penna, men kan skriva m.h.a. ett tangentbord? Ordinerars cyklar?

Regler

För produktgruppen speciella regler. T.ex. "Regler för bärgning av elrullstolar".

Hur ofta kan ett hjälpmedel förnyas (ordineras på nytt)?

Hur många hjälpmedel per brukare kan ordinerars av denna typ?

Forskningsresultat

Hänvisning till aktuella forskningsresultat som gäller produktgruppen. Om databasen görs tillgänglig via Internet kan dessa hänvisningar i vissa fall göras i form av länkar till andra hemsidor där forskningsresultaten finns.

Slutrapport, Bilaga 1

5.3 Specifik information om produkten (hjälpmedlet)

För hjälpmedlet finns en mängd information som måste finnas med i databasen. Uppgifter om hjälpmedlets storlek, vikt och färg m.m. Dessa uppgifter finns normalt i förteckningar över hjälpmedel. Det är så självklart att de uppgifterna är med att de inte tas upp i detta dokument. Vi har enbart specificerat de uppgifter som brukarna efterfrågar utöver dessa basuppgifter. Informationen finns oftast om hjälpmedlet, men är sällan systematiskt dokumenterad och samlad för en hel produktgrupp.

Aktivitet

Bland det viktigaste informationslagen är i vilket syfte hjälpmedlet tagits fram. "Tanken bakom hjälpmedlet" anser någon är viktigare än beskrivningen av hjälpmedlet i sig. Under rubriken ska det framgå för **vilken aktivitet** hjälpmedlet är lämpligt.

Aktiviteterna kan delas in i *varför* de utförs. Dessa beskrivs i boken "Från hinder till möjligheter" (Paulsson/Winnberg-Lindqvist 1997) och de delas in i *fysiologiska, psykosociala* och *intellektuella* behov, enligt nedan.

Fysiska behov:

- Äta, dricka (ät-, drick-, matberedningshjälpmedel, haklappar m.m.)
- Vila, sova (sängar, madrasser, kuddar, lyfthjälpmedel)
- Förrätta naturbehov (toalett-, bad-, dusch-, lyfthjälpmedel)
- Reglera kroppsvärmen (specialanpassningar av kläder, av- och påklädningshjälpmedel)
- Känna fysisk trygghet (förflyttnings-, kommunikationshjälpmedel, trygghetslarm, hjälpmedel för omgivningskontroll m.m.)

Psykosociala behov:

- Emotionell trygghet (förflyttnings-, kommunikationshjälpmedel, trygghetslarm, hjälpmedel för omgivningskontroll)
- Möjlighet till vilja och handlande (hjälpmedel som ger ökat fysiskt och psykiskt oberoende i vardagen)
- Möjlighet till integritet (toalett-, hygien, förflyttningshjälpmedel)
- Möjlighet till social gemenskap (förflyttnings-, kommunikationshjälpmedel)

Slutrapport, Bilaga 1

Intellektuella behov:

- Att lära sig förstå och hantera omvärlden (hjälpmedel och lekmaterial som stimulerar den sensomotoriska utvecklingen)
- Att inhämta kunskaper, förmedla information, utbyta tankar m.m. (hjälpmedel som stimulerar den kognitiva utvecklingen t.ex. böcker, skolhjälpmedel, datorer etc., kommunikations- och förflyttningshjälpmedel)

Projektet anser att det vidare bör utredas hur "Aktivitet" ska indelas så att det tillfredsställer barns behov och samtidigt blir enkelt att indela hjälpmedlen efter. Se även punkt 3, Klassificering.

Funktionsnedsättning

Det finns en internationell klassning kallad **ICIDH**. Den tar upp funktionsnedsättningar kopplad till olika situationer t.ex.

"Begränsningar av förmågan att gå på ojämnt underlag"

"Begränsning av förmågan till dagliga aktiviteter - användning av telefon".

Klassningen innehåller mängder av specificerade situationer. Den innehåller ingen koppling till barns speciella situation eller behov. Systemet är svårt att tillämpa på grund av sin omfattning. Önskvärt vore att beskriva funktionshindren mer övergripande.

Fotografier

Alla hjälpmedel i databasen ska visas med fotografier, alternativt teckningar. Önskvärt är att se hjälpmedlen ur flera vinklar. Hjälpmedel som kan tas isär eller fällas ihop ska visas även i detta utförande. Det finns tekniska lösningar som medger att användaren av en databas "tar tag i" ett objekt och med musens hjälp steglöst kan rotera och tillta objektet. Denna funktion skulle vara utmärkt att använda i en databas med hjälpmedel. Funktionen går att använda på fotograferade hjälpmedel såväl som hjälpmedel ritade i dator.

Filmsekvenser / animeringar

Behovet av att se ett hjälpmedlet användas i den situation och av den person det är avsett för är ovärderligt. En filmad eller animerad sekvens står därför högt på önskelistan. Med hjälp av datorer kan man skapa animeringar som ofta är minst lika bra som filmade sekvenser av det "verkliga" hjälpmedel. Ibland kan animeringar t.o.m. bättre presentera hjälpmedlet eftersom de medger obegränsade panoreringar och roteringar av hjälpmedlet, samt att det kan

Slutrapport, Bilaga 1

friläggas från störande bakgrunder. I sekvenserna kan måttuppgifter i olika situationer läggas in i bild.

Brukarens fysiska mått och vikt

Det är viktigt att känna till för vilka fysiska mått, respektive vikt på brukaren hjälpmedlet är avsett. T.ex benlängd, höftbredd.

Det ska klart framgå från vilka punkter måtten tas. Det vore önskvärt om det fanns en standard för hur måtten ska tas både på hjälpmedlet och på brukaren.

Biologisk ålder (på brukaren)

En lämplig indelning kan vara:

- 0-2 år
- 3-6 år
- 7-10 år
- 11-15 år
- 15->

Över 15 år är gränsen till vuxenhjälpmedel svår att sätta.

Utvecklingsnivå (på brukaren)

Kan vara vägledande för begåvningsstödjande och andra hjälpmedel.

Individuell anpassning (tillbehör, specialanpassning)

Vilka möjligheter finns det att anpassa hjälpmedlet individuellt? Detta är en mycket viktig uppgift eftersom en så stor del av hjälpmedlen till barn specialanpassas. Uppgifterna ska gälla:

- Vilka tillbehör som finns och hur de används (med foton)
- Exempel på utförda specialanpassningar (med foton)
- Hur väl lämpat hjälpmedlet är för anpassning. Det kan gälla materialinformation (typ / tjocklek).

Slutrapport, Bilaga 1

Alternativa användningssätt

Kan hjälpmedlet användas i något annat sammanhang än det det ursprungligen är avsett för? T.ex. en stol som är avsedd för sittande på ett golv inomhus kan fungera utmärkt i en sandlåda. En duschstol kan fungera bra på sandstranden m.m.

Tips om alternativa användningssätt kan även inrymmas i Tipsdatabasen, se bilaga 3.

Manualer

Isärtagning/hopsättning/transport

- Hur går det till att ta isär, respektive sätta ihop hjälpmedlet t.ex. för transport? Foton/teckningar är nödvändiga med steg för steg instruktioner.
- Finns det märkning på hjälpmedlet hur det tas isär/sätts ihop?
- Foton eller teckningar med mått hopfällt / isärtaget.
- Vikt på delarna. (Många kvinnor har fått belastningsskador efter mångårigt hanterande av hjälpmedel.)
- Hur och var spänner man fast tyngre hjälpmedel vid transport, t.ex. i färdtjänstbuss?
- Finns fästöglor?
- Hur lyfter man hjälpmedlet med brukaren sittande i, typ barnvagnar / rullstolar?

Ordinationskriterier

Om speciella ordinationsregler gäller för hjälpmedlet i fråga. I vilka län kan hjälpmedlet ordinerars och vilka kriterier gäller för personen vad avser typ av funktionsnedsättning?

Godkännande av hjälpmedlet

- Handikappinstitutets testresultat
- Landstingens eventuella testresultat
- Handikapporganisationers eventuella testresultat

Nyheter

Uppgift om produkten / leverantören är ny på marknaden.

Slutrapport, Bilaga 1

Hur vanligt är hjälpmedlet i Sverige?

Är det nytt eller har det funnits på marknaden en längre tid?
Hur många har sålts i Sverige?

Service

Sker den via Hjälpmedelscentralen, via leverantören eller på annat sätt?
Hur lång tid kan det beräknas ta? Tillgång till reservdelar?

Säkerhet

Hur ska hjälpmedlet hanteras? Vad bör man vara speciellt uppmärksam på?

Pris

Pris samt eventuella egenavgifter eller hyra av hjälpmedlet.

Leveranstid

Leverantörens leveranstid.

Brukarerfarenheter

Många föräldrar säger att de får bäst information om hjälpmedel av andra föräldrar/brukare. Det finns flera orsaker till detta. Enligt informations-psykologi litar man mer på en person som befinner sig i samma situation som en själv. Dels beror det förmodligen på att personen som blir informerad samtidigt ser hur hjälpmedlet används i praktiken. Detta innebär att det i databasen ska framgå hur hjälpmedlet ser ut och hur det används, vilket borde vara uppfyllt om tidigare specificerade uppgifter finns med.

Möjlighet att utbyta erfarenheter med andra brukare/föräldrar är även mycket viktigt. Hur detta kan kunna ske via en databas beskrivs i bilaga 3.

6. Sökvägar

Projektet har utgått från att det finns **två viktiga tillvägagångssätt** när man söker efter hjälpmedel. Det ena är att man utgår ifrån **aktiviteten** där det behövs ett hjälpmedel. Då behövs en beskrivning av aktiviteten samt en beskrivning den persons förmåga/funktionshinder, som behöver hjälpmedlet.

Slutrapport, Bilaga 1

I det andra fallet vet den som söker vilken **typ av hjälpmedel** eller exakt vilket hjälpmedel som behövs. Då söker personen efter uppgifter om hjälpmedlet och inte om aktiviteten. Givetvis finns det andra typer av sökvägar, såsom att söka efter en leverantör, nyheter m.m. De sökvägarna ska givetvis finnas i databasen men de är mindre komplicerade att utföra varför de inte närmare tas upp i denna kravspecifikation.

Givetvis är nedanstående sökvägar inte en absolut sanning. Indelningen utgör en vägledning när sökfunktionen i databasen utformas.

6.1 Sökning utifrån aktivitet och person

Olika personer föredrar att söka efter information på olika sätt. En del tycker om strukturer och föredrar att fylla i tabeller eller formulär. Andra vill beskriva sökningen i löptext. En bra sökfunktion bör möjliggöra att söka enligt de båda sätten.

Följande sökvillkor anser brukarna är viktiga för att beskriva en aktivitet/person. (För beskrivning av vilken information som ska finnas under respektive rubrik se punkt 5)

Sökning utifrån ett formulär (ett eller flera sökvillkor kan anges):

- | | |
|---|---|
| <ul style="list-style-type: none">• Aktivitet• Funktionsnedsättning• Brukarens fysiska mått och vikt• Biologisk ålder (på brukaren)• Utvecklingsnivå (på brukaren) | <ul style="list-style-type: none">• :• :• :• :• : |
|---|---|

Sökning med löptext:

Personen och aktiviteten beskrivs med löptext. T.ex.

"Pojke 13 år med spastisk diplegi vill kunna bada. Han kan inte sitta utan stöd."

Slutrapport, Bilaga 1

6.2 Sökning utifrån hjälpmedel/ typ av hjälpmedel

Sökningen ska underlättas genom att det under respektive rubrik (se nedan) finns listor med namn på sökbara hjälpmedel respektive nummer i klassificeringssystemet. Det bör även vara möjligt att skriva in delar av namn t.ex. rull*=rullstol, rullbord m.m.

Generiskt namn

Lista med namn.

Det bör även vara möjligt att skriva in delar av namn t.ex. rull*=rullstol, rullbord m.m.

Klassificeringsnummer

Lista med nummer.

Det bör även vara möjligt att skriva in delar av nummer.

Söka via "Thumbnails"

Hjälpmedlen presenteras i form av små bilder. Dessa medger en snabb visuell sökning som ofta är mycket effektiv. Hjälpmedlen ska visas i produktgrupper utifrån klassificeringssystemet.

6.3 Övriga sökvägar

I princip ska alla begrepp/rubriker som finns i databasen vara sökbara. Några viktiga sökvägar beskrivs nedan.

Fritextsökning

Sökning efter godtyckligt ord i den text som finns i databasen. Även delar av ord ska kunna vara sökbara, t.ex. rull*=rullstol, rullbord m.m.

Nyheter

Möjlighet att enbart söka efter nya produkter/leverantörer. Hur länge en produkt anses vara ny är inte preciserat.

Slutrapport, Bilaga 1

7. Användargränssnitt

Användargränssnittet är det sätt på vilket informationen presenteras för användaren/brukaren.

Inom detta område har det genomförts mängder med studier och det finns mycket litteratur som behandlar frågan. För att anpassa databasen så att den även blir användarvänlig för personer med olika typer av funktionshinder ställs ytterligare krav på dess utformning. Här kan det ställas så unika krav att det behövs helt individanpassade gränssnitt. Databasen kan inte tillfredsställa alla dessa unika krav. Specialanpassning bör i stället ske hos den enskilde användaren. Det bör vara möjligt att utifrån databasens standardutseende utföra individuella anpassningar. Handikappinstitutet bör göra det möjligt att tillåta sådana individuella anpassningar genom att informera om hur databasen är uppbyggd.

En individuell anpassning kan t.ex. vara att kunna förstora text, få text uppläst med talsyntes, navigera i databasen via två-kontaktstyrning t.ex. "sug och blås".

För ett bra användargränssnitt finns vissa grundregler man bör följa. Här följer några riktlinjer:

- Hela databasen ska vara logiskt uppbyggd.
- Färg och form ska användas på ett entydigt sätt genom hela databasen.
- Kontrasten ska vara hög för text och bild.
- Förklarande texter ska vara logiska och lätta att förstå.
- Samma typ av information ska finnas på samma plats och i samma ordning på skärmen för de olika produkterna.
- Förkortningar och koder ska undvikas. Bättre är att skriva ut orden i klartext.
- Belasta inte användaren med för honom/henne onödig information. T.ex. om ingen information finns under en rubrik behöver inte rubriken synas.

Slutrapport, Bilaga 1

8. Tillgänglighet

Avgörande för databasens användning är hur den görs tillgänglig. Men detta menas fysisk, ekonomisk och användartillgänglighet.

Med **fysisk tillgänglighet** menar vi att databasen ska vara enkel att nå från flera olika platser i samhället. T.ex. via bibliotek, medborgarkontor, habiliteringscenter, handikapporganisationer, sjukhus, hjälpmedels-, syn- och hörcentraler. Den ska även kunna användas från hemmet genom att man kör den lokalt i sin dator via CD-ROM eller åtkomlig via telenätet i form av uppringbar databas s.k. BBS eller via Internet.

Med **ekonomisk tillgänglighet** menas att det inte ska vara så dyrt att få ta del av databasens innehåll att brukaren eller anhörig inte utnyttjar den.

Med **användartillgänglighet** menas att databasen måste utformas så att det är möjligt att för en lekman förstå hur den ska användas samt att man förstår innehållet. Man ska inte behöva "gå en kurs" för att kunna använda databasen. Databasen bör även kunna hanteras av personer med olika typer av funktionshinder. Se punkt 7.

Jan-Erik Jonsson / Projektledare